

Dr. Alois Rašín.

V neděli dne 18. února t. r. dokonal v podolském sanatoriu po šestinedělním utrpení následkem atentátu nezralým anarko-komunistickým mladíkem dne 5. ledna t. r. naň spáchaného první a od října 1922 znovu aktivní finanční ministr čsl. republiky Dr. Alois Rašín.

Odešel v něm zločinnou rukou vlastní české krve národu českému muž v pravdě neobyčejný, který v politickém, hospodářském a zvláště v státněfinančním vývoji našeho národa a československého státu zůstavil stopy nesmazatelné.

Narozen 17. října 1867 v Nechanicích, kde jeho otec, dočasně také říšský poslanec, byl starostou, Alois Rašín po absolvování gymnasia v Hradci Králové přišel na právnickou fakultu české university v Praze, kde záhy stanul v popředí radikálního a pokrokového směru v tehdejší studentstvu a vedle Ant. Čížka, Ant. Hajna a K. St. Sokola v čele tak zvané »Omladiny«, vládou a byrokracií tehdy nad celou politickou delegací mladočeskou obávané. Byl také v procesu Omladiny dne 21. února 1893 odsouzen pro zločin rušení veřejného pokoje a řádu na dva roky do těžkého žaláře, jež si až na 10 dní před udělením amnestie v trestnici na Borech u Plzně odpykal. Vrátiv se k právům vrhl se s plnou silou opět do politického života jako stoupenec radikálně státoprávního směru odchylovícího se znenáhla vždy ostřeji od sociálně pokrokového směru Hajnova. Po odbyté advokátní praxi otevřel v Praze advokátní kancelář, neustáváje však býti politicky, prozatím arci jen publicisticky činným. Působiv již jako student v »Časopisu pokrokového studentstva«, který znamenal v letech 1880. hotový, kulturně, sociálně i mravně prospěšný odvrát od dosavadního tradičního života studentského, zejména i spolkového, přispíval i do »Nových Proudů« a »Rozhledů« články z oboru politiky a věd právních, založil družstvo k vydávání časopisu »Neodvislost«, který byl za výjimečného stavu Thunem zastaven, nahrazen však záhy jinými listy (»Nezávislé listy« a později »Radikální listy«), a od r. 1901 vydával týdeník »Slovo«, v němž sou-

stavně kritisoval tehdejší mladočeskou i sociálně demokratickou politiku na říšské radě, potíral odlučování se zvláštní stavovské strany agrární od dosavadní všenárodní české delegace politické a bičoval nehospodárnost i korupci na pražské radnici. Samostatně vydal již r. 1891 brožuru »České státní právo«, jejíž první vydání bylo zabaveno, r. 1895 překlad J. Rae »Osm hodin práce« a roku 1896 s Dr. J. Preissem Lorenzovu Marxovsko sociální demokracii. Když r. 1906 došlo k reorganisaci mladočeské strany přibráním některých živlů ze strany realistické a státoprávně pokrokové, přičlenil se k reorganisované straně i Dr. Rašín a nabýval v ní i ve vedoucím orgánu jejím postupně postavení vždy význačnějšího. Příčiniv se před říšskými volbami (druhými podle všeobecného a rovného práva hlasovacího) r. 1911 o volební dohodu se stranou národní (staročeskou) a s národními socialisty, byl v užší volbě za okresy Klatovy-Sušice-Domažlice zvolen poslancem na radu říšskou a vykonával tento mandát až do faktického zastavení parlamentu rakouského vypuknutím války. Za tříletého působení v poslanecké sněmovně rakouské věnoval se výhradně věcem daňovým a vůbec finančním a rozpočtovým a pak státně zaměstnaneckým, a stav se horlivým a důsledným stoupencem »pozitivní politiky«, kterou tehdy česká delegace na říšské radě provozovala, potíral v r. 1912 obstrukci radikální skupiny proti zákonu o válečných úkonech a při t. zv. malém finančním plánu ministra Dra Zaleského, v nějž se scvrkla projektovaná velká berní reforma Mayerova, byl prohlašován přímo za bezohledného fiskalistu.

Válkou nabyta reálně politická činnost Rašínova zcela nové povahy; z odpůrce revolučních převratů stal se náhle (citujeme Lid. Nov.) plnokrevným hlasatelem protirakouského odboje do všech jeho důsledků. Byl r. 1915 zatčen a spolu s Drem Kramářem pro velezradu odsouzen k smrti, což změněno v doživotní žalář, byl po nastoupení císaře Karla amnestován a dosáhnuv po třetí doktorátu (po druhé byl na doktora práv promován po návratu ze žaláře v Borech) věnoval se vedle advokátní praxe organizování domácího odboje, jenž vyvrcholil posléze převratem z října r. 1918.

Již v žaláři möllersdorfském Dr. Rašín využil nucené prázdně (také aby paralysoval zhoubné účinky »nebezpečného zařízení« samovazby) k soustavnému doplnění svých vědomostí národohospodářských — napsal v poměrně velmi krátké době populární »Národní hospodářství« dle známého díla Philippovichova — a

k pronikavému promyšlení hospodářských, finančních a správních problémů poválečných, aby se plně připravil pro úkoly, jež chtěl převzít v novém státě československém.

Když dne 14. listopadu 1918 národní shromáždění svolalo československou republiku a T. G. Masaryka jejím prezidentem a jmenovalo první vládu republiky, byl Dr. Rašín, který již před tím jako člen národního výboru řídil vlastně finance čsl. republiky a provedl zejm. se skvělým úspěchem první státní půjčku republiky, zvolen prvním finančním ministrem státu československého.

Co v tomto úřadě vykonal pro finanční konsolidování čsl. republiky, zaznamená mu historie ve věčnou pamět. Zorganizoval ministerstvo financí, vypracoval zatímní rozpočet, převzal tuzemské filiálky Rakouskouherské banky a zřídil pro správu měny v Československu bankovní úřad při finančním ministerstvu, vypracoval zákon, jímž byl zmocněn okolkovati bankovky Rakouskouherské banky a zadržeti z nich polovinu, provésti soupis a zjištění veškerého majetku v republice pro příští dávku majetkovou, vypsati domácí půjčku v cizích valutách a odvádění cenných předmětů na zlatý poklad republiky. Za něho a většinou z jeho podnětu zřízen nejvyšší účetní úřad kontrolní, devisová ústředna a poštovní úřad šekový v Praze, zrušena malá (číselná) loterie a zavedena loterie třídní, přichystána uhelná dávka a daň z obratu.

Jen člověku prozíravé cílevědomosti, všestranné pronikavosti, neúporné pracovitosti a bezohledné energie a houževnatosti Rašínovy mohlo se tak rychle i úspěšně a s poměrně tak skrovnými závadami podařiti odloučení naší měny a stvoření československé koruny, která jediná z měn států sousedních nepodlehla inflaci a úplnému znehodnocení.

V červenci 1919 odešel Dr. Rašín spolu s Drem Kramářem z prvního všennárodního kabinetu, ale i potom jako pouhý poslanec měl důsledkem své odborné znalosti a pohotovosti i politického postavení v parlamentě směřodatný vliv na hospodářskou, valutní a finanční politiku československého státu, a co znamenalo ocitnout se s ním v rozporu o zásadách této politiky, zakusil nejlépe ministr Dr. Engliš. Od nastoupení Benešovy vlády bylo pak stánovisko Rašínovo, třebaž nebyl sám ještě ve vládě, rozhodujícím v politice finanční i obchodní. Pod starším již, nikoliv nejprve nebo pouze českým heslem »pracovat a šetřit« Dr. Rašín tlačil na důsledné šetření ve všech výdajích státních i na finanční soběstač-

nost státních podniků, bojoval proti válečným ústřednám a všemu vázanému hospodářství vůbec, pro soustavné zvyšování výroby a povznášení stavebního ruchu i pro měnovou politiku deflační.

O svých finančně a valutně politických zásadách a jejich provádění vydal Dr. Rašín dva spisky »Můj finanční plán« a »Finanční a hospodářská politika československé republiky do konce r. 1921«.

Dne 7. října 1922 byl Dr. Rašín povolán opět za ministra financí do koncentračního kabinetu, jehož byl vedle min. předsedy Švehly nejvýznačnějším členem. Jeho politika povznášení tuzemské i zahraniční hodnoty československé koruny, úspornosti a finanční rovnováhy stala se i zjevně programem koalice a její vlády. Nebyla provázena přílišným souhlasem. Vysoký kurs čsl. koruny byl sice vítán našim nespočtelným turistům a nakupovačům za hranicemi, ale neprávem byla naň výhradně svalována příčina akutní hospodářské krise, v podzim m. r. na nás přikvačivší, výrobní a obchodní vrstvy stěžovaly si na převysoké daně i tarify železniční a poštovní, předpisování a vybírání dávky z majetku a z majetkového přírůstku, které se následkem přílišné složitosti příprav protáhlo přes léta hospodářské konjunktury a nadbytku i levnosti peněz až do poslední doby hospodářské stagnace a zvýšeného hodnocení koruny, vyvolávalo rostoucí snahy po její reformě. Němci mu nemohli prominouti jeho odmítavého stanoviska k plnému zaplacení válečných půjček, komunisté prohlašovali jej opět za představitele a exponenta velkokapitálu finančního, státní zaměstnanectvo cítilo se dotčeno prosincovými úpravami jeho požitky snižujícími, zatím co slibované vládní zákroky proti drahotě ukázaly se prázdným slovem, a když na schůzi dorostu v Pardubicích dne 10. prosince 1922 Dr. Rašín dotkl se části legionářů výrokem, že za služby prokázané vlasti se neplatí — výrokem, který měl býti pronesen mnohem dříve a na jiném místě, když totiž při převratu a po něm až přes příliš oněch »zasloužilců« o vlast si republiku přímo doslova rozebíralo — nebylo snad nenáviděnějšího člověka v republice nad Dra Rašína.

Výstřel zbloudilého fanatika způsobil zde obrat — veřejné mínění se rázem obrátilo a od úmrtí Riegrova a Čechova neviděla Praha tak královského pohřbu, jaký vystrojila československá republika Dru Rašínovi — ale za cenu dlouhého utrpení a na konec zničení jednoho z nejpozoruhodnějších a nejcennějších českých životů.

Rašínovo jméno zůstane povždy spjato s dějinami vzniku a prvních základů československého státu a k jeho skutečným zásluhám bude se vždy pojiti jeho tragický konec ve službách zájmů republiky, před kterým se sklánějí i jeho odpůrci a nenávistníci.

G.

Daň darovací.

Dr. Emil Meissner.

(Dokončení.)

III. Právní domněnky.

1. Občanský zákon má jen jedinou právní domněnku pro darování v § 1247, který stanoví: »Věci ozdobné, drahé kameny a jiné klenoty, které muž dal ženě pro okrasu, buďtež pokládány za darované, ne za půjčené, vzejde-li o tom pochybnost.« Jinak není dle občanského zákona žádná právní domněnka pro darování (Budw. 11897 F); spíše je tendence opačná (§§ 388 a 1152). Právní domněnky dle poplatkových předpisů jsou tyto:

2. Přípomínky k poplatkovému zákonu bod 1. stanoví: Není-li v listině jasně vyjádřeno, zda právní jednání jest úplatné či bezúplatné, má se za účelem vyměření poplatku za to, že právní jednání má takovou povahu, která povinnost poplatkovou vůbec zakládá, a pokud nejasnost týká se takové okolnosti, která určuje výměru poplatků, má se za to, že jest zde taková okolnost, dle níž vyšší výměra poplatku jest opodstatněna; protidůkaz však tím není vyloučen.

Tato právní domněnka platí jen pro výklad listin (Budw. 4130 F) a neplatí proto pro vyjádření stran učiněné za účelem vyměření poplatků (Lozinski čís. 1311) neb u listin, které s podarovaným nebyly sepsány (Budw. 4130 F, opačně Budw. 11061).

Bezvýhradným předpokladem pro použití oné právní domněnky jest dále nejasnost ve smlouvě (Budw. 10953 F); bylo-li tedy na př. v kupní smlouvě stanoveno, že kupní cena byla mezi stranami zúčtována a že se proto kvituje, nelze dle oné domněnky za to míti, že se jedná o bezúplatné jednání, poněvadž zde není žádné nejasnosti (Budw. 10525 F).

Ono zákonné ustanovení opravňuje při nejasnosti listiny finanční správu pouze k tomu, aby volila ve prospěch eráru nejvhodnější výklad, avšak výklad ten nesmí vybočovati z rámce obchodu listinou osvědčeného a musí býti slučitelný s podstatnými ustanoveními listiny. Finanční správa není tudíž oprávněna něco praesumovati, co dle obsahu listiny jest přímo vyloučeno (Budw. 1970 F, 4443 F, 10953 F). Jedná-li se tedy dle listiny o jednání úplatné, nesmí finanční správa pro pouhé podezření, že listina byla sepsána jen »na oko«, dle onoho zákonného ustanovení vzíti za základ